

بررسی تاثیر حاکمیت شرکتی و ویژگی های شرکت، بر به موقع بودن گزارشگری مالی اینترنتی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

اله کرم صالحی^۱، احمد کعب عمیر^۲، مهدی هاشمیان^۳، سید عبدالحسین نبوی^۴

^۱ استادیار گروه حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مسجد سلیمان

^۲ استادیار گروه حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز

^۳ دانشجوی دکتری حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز

^۴ کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز

چکیده

این تحقیق به بررسی تاثیر حاکمیت شرکتی و ویژگی های شرکت بر به موقع بودن گزارشگری مالی اینترنتی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران با استفاده از اطلاعات ۱۵۰ شرکت در بازه زمانی ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۴ پرداخته است. داده های اولیه مربوط به متغیرهای تحقیق از صورت های مالی و یادداشت های همراه آن به وسیله نرم افزار های تدبیر پرداز، استخراج شده است. با توجه به موضوع تحقیق و موارد اشاره شده، این تحقیق از نظر نوع هدف، کاربردی و از نظر شیوه ی انجام از نوع تحقیقات توصیفی و از نظر بعد زمانی نیز، از نوع تحقیقات پس رویدادی است. برای برآورد مدل رگرسیون و آزمون فرضیه های تحقیق از رگرسیون حداقل مربعات معمولی (OLS) و با رویکرد داده های ترکیبی استفاده می شود. همچنین، برای انجام آزمون های آماری از داده گستر Excel و نرم افزار Eviews ۹ استفاده شده است. برای تایید یا رد فرضیه ها از آماره t استیودنت با سطح اطمینان ۹۵٪ استفاده گردیده است. نتایج تحقیق نشان داد که استقلال هیئت مدیره، متوسط سابقه مدیریت، اندازه شرکت و سودآوری شرکت باعث افزایش به موقع بودن گزارشگری مالی اینترنتی می شوند هر چند اهرم مالی از به موقع بودن آن می کاهد؛ اما رابطه معنی داری بین دوگانگی مسئولیت مدیرعامل و به موقع بودن گزارشگری اینترنتی یافت نشد.

واژه های کلیدی: گزارشگری اینترنتی، دوگانگی وظیفه مدیرعامل، استقلال هیئت مدیره، سابقه مدیریت.

۱- مقدمه

روند پرشتاب دگرگونی های صورت گرفته در حوزه ی فن آوری اطلاعات و ارتباطات به ویژه اینترنت کلیه ابعاد جوامع بشری را تحت تاثیر قرار داده به گونه ای که برای مثال در حوزه ی حسابداری منجر به معرفی یک روش نوین و انقلابی برای گزارشگری مالی شده است. این روش نوین گزارشگری مالی در عصر جدید را گزارشگری مالی تحت وب گویند. انتشار اطلاعات مالی از طریق اینترنت عملاً تاکنون توسط تعداد زیادی از شرکت ها انجام شده است. اینترنت به شرکت ها راهکارهای جدیدی را برای تکمیل، جایگزینی و مدیریت راههای قدیمی روابط میان مالکان و مدیران پیشنهاد می دهد تا اطلاعات مالی را که مربوط به سرمایه گذاران است افشا کند و در اختیار آنها قرار دهد. تا کنون تحقیق دقیقی در زمینه تاثیر حاکمیت شرکتی و ویژگی های شرکت بر به موقع بودن گزارشگری مالی اینترنتی در داخل ایران انجام نشده است. لذا این تحقیق با توجه به ماهیت موضوع، در نظر دارد برای اولین بار حاکمیت شرکتی و ویژگی های شرکت را بر به موقع بودن گزارشگری مالی اینترنتی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بررسی کند.

۲- بیان مسأله

در طی سال های اخیر، استفاده از اینترنت رشد فزاینده ای داشته، به طوریکه بسیاری از شرکتها به منظور انتشار اطلاعات مالی خود اقدام به طراحی وب سایت نموده اند و علاوه بر انتشار اطلاعات مالی به صورت سنتی، با بکارگیری قابلیت رسانه ای، به دنبال برقراری ارتباط با ذینفعان خود هستند. بسیاری از شرکت ها، اینترنت را به عنوان وسیله مفیدی برای مطلع نمودن سرمایه گذاران فعلی و آتی خود از عملکرد مالی شرکت پذیرفته اند. گزارشگری اینترنتی می تواند به عنوان ابزاری برای مدیریت روابط با سرمایه گذاران به کار رود (مهدوی پور و همکاران، ۱۳۸۶، ص ۲).

در دو دهه اخیر پایانی قرن بیستم، سه نوآوری مهم یعنی دورنگار، تلفن همراه و اینترنت نشان داده است که چگونه گسترش ارتباطات می تواند در ایجاد بازار تولیدات تاثیر داشته باشد و شیوه های کار و زندگی مردم را تغییر دهد. پیشرفت فن آوری ارتباطات از راه کاهش هزینه خدمات، بهبود توان شبکه های ارتباطی، خصوصی کردن و تجارتي کردن بخش ارتباطات، عرضه و تولید ارتباطات و خدمات جهانی را افزایش داده است. اینترنت در دو دهه اخیر به اشکال مختلف به وجود آمده است و در حال حاضر بیش از چندین میلیون سایت به استفاده کنندگان در دنیا خدمات ارائه می دهند. وب سایت ها، منبع عمده انواع اطلاعات هستند که در انتقال اطلاعات کتابخانه ها، روزنامه ها، کاتالوگ ها، فروشگاه ها و بروشورهای اطلاعات تجاری مورد استفاده قرار می گیرند. (پور زمانی و سنایی، ۱۳۹۲).

حسابداری زبان یک واحد تجاری است. چیزی که بدون آن واحدهای تجاری نمی توانند وجود داشته باشند. واحدهای تجاری می توانند بدون داشتن دفاتر اداری، تنخواه و گاهی اوقات حتی بدون وجود کارمندان به فعالیت خود ادامه دهند لیکن بدون وجود یک سامانه حسابداری نمی توانند به تدوام فعالیت خود ادامه دهند. اهمیت روز افزون اینترنت و ارتباط آشکار آن با گزارشگری مالی بر کسی پوشیده نیست. از این گذشته حرفه حسابداری آرزومند دستیابی به بینشی سامان یافته در جهت بهره برداری از موقعیت آتی محیط اینترنتی است. به طور کلی می توان ادعا کرد که در صورت استفاده از نظام حسابداری مبتنی بر شبکه گسترده جهانی، زمینه مساعدتری برای تصمیم گیری های اقتصادی مدیران بنگاه های اقتصادی فراهم خواهد آمد (پور زمانی و سنایی، ۱۳۹۲).

تئوری نمایندگی استدلال می کند که هیئت مدیره مستقل تر می تواند بهتر مراقب مشکلات نمایندگی باشند به این دلیل که تعداد بیشتری از مردم بر عملکرد مدیریت بازبینی خواهند داشت. هیئت مدیره مستقل گرایش به تهیه مهارت، تجربه و قضاوت بیشتر دارد. در واقع سوال اساسی این تحقیق به شرح زیر است:

آیا حاکمیت شرکتی و ویژگی های شرکت بر به موقع بودن گزارشگری مالی اینترنتی شرکت های پذیرفته شده در بورس تاثیر معناداری دارد؟

۳- ادبیات و پیشینه تحقیق

بخش اول: حاکمیت شرکتی

۳-۱- تعریف حاکمیت شرکتی

حاکمیت شرکتی قوانین، مقررات، ساختارها، فرآیندها، فرهنگ ها و سیستم هایی است که موجب دستیابی به هدف های پاسخگویی، شفافیت، عدالت برای رعایت حقوق ذینفعان می شود.

۳-۲- تاریخچه حاکمیت شرکتی

از اواخر دهه ۱۹۷۰ حاکمیت شرکتی موضوع مهم مورد بحث در ایالات متحده و سرتاسر جهان بوده است. تلاش های گسترده و برجسته ای برای اصلاح حاکمیت شرکتی صورت گرفته است که بخشی از آن از طریق نیازها و خواسته های صاحبان سهام برای احقاق حقوق مالکیت شرکت و افزایش ارزش سهام و بنابراین ثروت خود انجام گرفته است. در طول سه دهه وظایف مدیران شرکت تا حد زیادی از مسوولیت قانونی سنتی آنها در وفاداری به شرکت و صاحبان سهام فراتر رفته است. در نیمه اول ۱۹۹۰، موضوع حاکمیت شرکتی در ایالات متحده به دلیل موج برکناری مدیران عامل توسط هیات های آنها، مورد توجه زیاد مطبوعات قرار گرفت. عامل اصلی بحران های ایجاد شده در این شرکت ها مالکیت و نظارت گروه های مشترک المنافع یا گروه های دارای ارتباطات نهانی بر این شرکت ها بود. این شرکت ها که اساسا به واسطه وجود محیط هایی مبتنی بر روابط شکل گرفته بودند، قادر به رقابت در عرصه اقتصاد جهانی نبودند.

در سال ۱۹۹۷ در بحران مالی جنوب شرقی آسیا بعد از سقوط دارایی های مالی، اقتصاد تایلند، اندونزی، کره جنوبی، مالزی و فیلیپین به شدت تحت تاثیر سرمایه های خارجی قرار گرفت. فقدان مکانیزم های حاکمیت شرکتی در این کشورها ضعف موسسات در اقتصاد آنها را نشان داد. پس از وقوع بحران در این کشورها با تاسیس ساختارهای حاکمیت شرکتی، حذف آثار نظام سرمایه ای رابطه ای مانند ارتباطات سیاسی و روابط گروهی و جایگزینی فعالیت های تجاری مبتنی بر عملکرد مورد توجه قرار گرفت.

در سال ۲۰۰۰ ورشکستگی های بزرگ انرون و ورلد کام و سقوط شرکت های کوچک تری همچون ارتباطات آدلفیا باعث شد تا توجه سهامداران و دولت به حاکمیت شرکتی بیشتر شود. این توجه در متن قانون ساربانس آکسلی سال ۲۰۰۲ به اوج خود رسید.

۳-۳- تاریخچه و سیستم های حاکمیت شرکتی در ایران

سیستم حاکمیت شرکتی در ایران، بیشتر شبیه سیستم درون سازمانی (رابطه ای) است. طبق شواهد موجود، منشا این سیستم، قانون مدنی مصوب ۱۸ اردیبهشت ۱۳۰۷ و اصلاحات بعدی (شامل آخرین اصلاحیه مصوب دی ماه ۱۳۶۱)، قانون تجارت مصوب ۱۳ اردیبهشت ماه ۱۳۱۱، عمدتاً قانون اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب ۲۴ اسفندماه ۱۳۷۴ و قوانین و مقررات بورس اوراق بهادار می باشد.

قانون تجارت که از قوانین فرانسه و بلژیک اقتباس شده قدیمی و منسوخ بوده و دارای نواقص فراوانی است. هرچند که در سال ۱۳۴۷ مفاد ۲۱ تا ۹۴ قانون مذکور اصلاح و ۳۰۰ ماده جدید در مورد شرکت ها جایگزین شد، به نظر می رسد اصلاحیه انجام شده نیز تغییر با اهمیتی در چارچوب اولیه قانون تجارت و ارتقای حاکمیت شرکتی ایجاد نکرده است.

از زمان تصویب قانون بورس اوراق بهادار در اردیبهشت ماه ۱۳۴۵ تاکنون ۴۰ سال می گذرد و به جز تلاش های چند سال اخیر، تغییر با اهمیتی در جهت ارتقای حاکمیت شرکتی در قوانین مربوطه رخ نداده است.

سیستم های حاکمیت شرکتی

بررسی‌ها نشان می‌دهد که هر کشور سیستم حاکمیت شرکتی منحصر به خود را دارد. به اندازه کشورهای دنیا سیستم حاکمیت شرکتی وجود دارد. طبقه‌بندی معروف به سیستم‌های درون سازمان و برون سازمانی است. این دوگانگی حاکمیت شرکتی، ناشی از تفاوت‌هایی است که بین فرهنگ‌ها و سیستم‌های قانونی وجود دارند. با این همه کشورها تلاش دارند تا این تفاوت‌ها را کاهش دهند و امکان دارد که سیستم‌های حاکمیت شرکتی در سطح جهانی به هم نزدیک شوند.

۳-۴- حاکمیت شرکتی درون سازمانی

حاکمیت شرکتی درون سازمانی، سیستمی است که در آن شرکتهای فهرست‌بندی شده یک کشور تحت مالکیت و کنترل تعداد کمی از سهامداران اصلی هستند. این سهامداران ممکن است اعضای خانواده موسس (بنیانگذار) یا گروه کوچکی از سهامداران مانند بانکهای اعتباردهنده، شرکتهای دیگر یا دولت باشند. به سیستم‌های درون سازمانی به دلیل روابط نزدیک رایج میان شرکتهای و سهامداران عمده آنها، سیستم‌های رابطه‌ای نیز گفته می‌شود.

۳-۵- حاکمیت شرکتی برون سازمانی

عبارت برون سازمانی به سیستم‌های تامین مالی و حاکمیت شرکتی اشاره دارد. در این سیستم‌ها، شرکت‌های بزرگ توسط مدیران کنترل می‌شوند و تحت مالکیت سهامداران برون سازمانی یا سهامداران خصوصی قرار دارند. این وضعیت منجر به جدایی مالکیت از کنترل (مدیریت) می‌شود که توسط برل و مینز (۱۹۳۲) مطرح شد. همان‌طور که بعدها جنسن و مک‌لینگ (۱۹۷۶) در نظریه نمایندگی مطرح کردند، مشکل نمایندگی مرتبط با هزینه‌های سنگینی است که به سهامدار و مدیر تحمیل می‌شود. اگر چه در سیستم‌های برون سازمانی، شرکتهای مستقیماً توسط مدیران کنترل می‌شوند، اما به طور غیرمستقیم نیز تحت کنترل اعضای برون سازمانی قرار دارند. اعضای مذکور، نهادهای مالی و همچنین سهامداران خصوصی هستند.

با عنایت به ویژگیهای سیستم‌های حاکمیت شرکتی به نظر می‌رسد حاکمیت شرکتی در ایران بیشتر به سیستم درون سازمانی نزدیکتر است. با توجه به وجود بازار سرمایه و تلاشهای انجام شده در مورد گسترش آن، سیستم حاکمیت شرکتی درون سازمانی در ایران مطرح است و موضوعیت دارد.

چند چارچوب نظری متفاوت برای توضیح و تحلیل حاکمیت شرکتی مطرح شده است. هر یک از آنها با استفاده از واژگان مختلف و به صورتی متفاوت به موضوع حاکمیت شرکتی پرداخته اند که ناشی از زمینه علمی خاصی است که به موضوع حاکمیت شرکتی می‌نگرند. به عنوان نمونه، نظریه نمایندگی ناشی از زمینه مالی و اقتصادی است، در صورتی که نظریه هزینه معاملات ناشی از نظریه‌های اقتصادی، حقوقی و سازمانی و نظریه ذی نفعان ناشی از دیدگاه اجتماعی در مورد موضوع حاکمیت شرکتی است. گر چه تفاوت‌های چشمگیری بین چارچوب‌های نظری مختلف وجود دارد (چون هر یک موضوع را از دیدگاه متفاوتی در نظر می‌گیرند)، اما دارای وجوه مشترک مشخصی هستند. البته نظریه‌های دیگری مثل نظریه سازمان و مباشرت وجود دارد که نسبت به نظریه‌های پیش گفته، اهمیت کمتری دارند.

نظریه نمایندگی Agency theory

نظریه هزینه معاملات Transaction Cost theory

نظریه ذی نفعان Stakeholder theory

۳-۶ چارچوب نظری حاکمیت شرکتی

۳-۶-۱- مقایسه تئوری نمایندگی و تئوری هزینه معاملات

ویل یامسون (۱۹۹۶) با مقایسه این دو نظریه به این نتیجه می‌رسد که یکی از تفاوت‌های اصلی بین آنها استفاده از یک آرایه بندی متفاوت برای یک موضوع است (یعنی استفاده از واژگان متفاوت برای توصیف مسایل و مشکلات یکسان). در تئوری نمایندگی خطر اخلاقی و هزینه نمایندگی مطرح می‌شود و در تئوری هزینه معاملات فرض می‌شود که افراد اغلب فرصت طلب هستند.

در تئوری نمایندگی فرض می‌شود که مدیران به دنبال عایدی‌های متفرقه هستند، در صورتی که در تئوری هزینه معاملات فرض بر این است که مدیران معاملات را به صورت فرصت طلبانه انجام می‌دهند. واحد بررسی و تحلیل در تئوری نمایندگی، کارگزار فردی است، در صورتی که در تئوری هزینه معاملات واحد بررسی و تحلیل، معامله است. دست‌آورد این که هر دو تئوری به یک مشکل می‌پردازند یعنی: چگونه مدیر را متقاعد کنیم تا منافع سهامداران و افزایش سود شرکت را به جای منافع شخصی خود دنبال کند؟

۳-۶-۲- مقایسه تئوری نمایندگی و تئوری ذی‌نفعان

تئوری نمایندگی به نفع شخصی توجه دارد و تئوری ذی‌نفعان به مسئولیت اجتماع.

۳-۶-۳- مدل‌های حاکمیت شرکتی در سراسر جهان

مدل‌ها مختلفی از باب حاکمیت شرکتی در سراسر جهان وجود دارد که این مدل‌ها با همدیگر متفاوت هستند که تفاوت آن‌ها از باب توجه به تنوع سرمایه‌داری که در آن شرکت وجود دارد تعبیه شده است. بطوریکه مطابق مدل انگلیس و آمریکا تمایل و تأکید بر منافع سهامداران می‌باشد و در مدل دیگری که در برخی از کشورها هماهنگ با همدیگر عمل می‌کنند شامل قاره اروپا و ژاپن با توجه به وضعیت و نفوذ ذینفعان مربوطه از جمله مدل با نگرش به منافع کارگران، مدیران، تأمین‌کنندگان، مشتریان و جامعه را به رسمیت می‌شناسد.

بخش دوم: گزارشگری مالی اینترنتی

محصول نهایی فرایند حسابداری مالی، ارائه اطلاعات مالی به استفاده‌کنندگان مختلف، اعم از استفاده‌کنندگان داخلی و استفاده‌کنندگان خارج از واحد تجاری، در قالب گزارشهای حسابداری است. آن گروه از گزارش‌های حسابداری که با هدف تأمین نیازهای اطلاعاتی استفاده‌کنندگان خارج از واحد تجاری تهیه و ارائه می‌شود، در حیطه عمل گزارشگری مالی قرار می‌گیرد (مفاهیم نظری گزارشگری مالی، ۱۳۸۸، ص ۷۴۵).

۳-۷- گزارشگری مالی تحت وب

روند پرشتاب دگرگونی‌های صورت گرفته در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات به ویژه اینترنت، کلیه ابعاد جوامع بشری را تحت تاثیر قرار داده به گونه‌ای که برای مثال در حوزه حسابداری منجر به معرفی یک رشته گزارشگری نوین و انقلابی برای گزارشگری مالی شده است. این روش نوین در عصر جدید گزارشگری مالی تحت وب می‌گویند.

پیدایش اینترنت به دهه ۱۹۶۰ میلادی باز می‌گردد، زمانی که دولت ایالات متحده آمریکا بر آژانس پروژه‌های ARPA (اساس طرحی موسوم به تحقیقاتی پیشرفته) که در آن زمان برای کارکردهای- دفاعی بوجود آمده بود، تصمیم گرفت کامپیوترهای موجود در شهرهای مختلف را که هر کدام مربوط به نگهداری و پردازش اطلاعاتی خاص بودند، به یکدیگر متصل کند تا مراکزی که این کامپیوترها را به کار می‌گرفتند بتوانند با هم ارتباط برقرار کنند و اطلاعات یا قدرت محاسبات موجود را به اشتراک بگذارند.

استفاده از اینترنت به عنوان یک محیط گزارشگری دارای مزایایی مانند: افزایش تناوب اطلاعات، افزایش مقدار افشاء اطلاعات، کاهش اتکاء به ارتباط کاغذی، تطابق با الزامات قانونی و ... میباشد. دسترسی به اطلاعات موجود در وب سایت شرکت و استفاده از آن برای سرمایه گذاران بسیار آسان تر از هر راه دیگری است زیرا شرکتها این قبیل اطلاعات را در قالب هایی ارائه میکنند که کاربر نهایی می تواند به سادگی آنها را در محیط یک صفحه گسترده پیاده کرده و حتی دستکاری کند. در قلمرو اطلاعات غیر مالی نیز شرکت ها میتوانند به صورت ماهانه داده هایی مانند داده های مربوط به تحویل محصولات و هم چنین جدول تولیدات خود را به صورتی که قابل پیاده شدن در نرم افزار اکسل باشد در اختیار کاربران قرار دهند تا پس از پیاده شدن به سهولت قابل دستکاری و انجام عملیات مختلف باشد. این رویه با ظهور "زبان گزارشگری مالی توسعه پذیر" یا "ایکس بی آر ال" به عنوان یک- استاندارد تازه مبتنی بر ایکس ام ال " برای ارائه اطلاعات مالی تحت وب، گسترش خواهد یافت. این زبان تازه الکترونیک به کاربران امکان میدهد تا به صورتی مطمئن، اطلاعات مربوط به صورت های مالی شرکت های گوناگون را استخراج کرده و با حسابداری زبان یک واحد تجاری است. چیزی که بدون آن واحدهای تجاری نمیتوانند وجود داشته باشند. واحدهای تجاری میتوانند بدون داشتن دفاتر اداری، تنخواه و گاهی اوقات حتی بدون وجود کارمندان به فعالیت خود ادامه دهند لیکن بدون وجود یک سامانه حسابداری نمیتوانند به تداوم خود ادامه دهند. گزارشگری لازمه پاسخگویی است. گزارش ابتدا به صورت شفاهی و به وسیله علائم اشاره ای و سپس به صورت کتبی و به وسیله نمادهای نوشتاری بود و با پیدایش خط، وارد مرحله جدیدی شد.

انقلاب اینترنتی، جریان سنتی حسابداری، حسابرسی و پاسخگویی را به سمت گروههای اینترنتی متفاوت تغییر داده است. بسیاری از تحقیقات بیان می کنند که موارد گزارشگری مالی اینترنتی در کشورهایی با فناوری اطلاعات و ارتباطات و زیرساختها و بورس اوراق بهادر توسعه یافته بسیار رایج است.

بهره گیری از گزارشگری مالی اینترنتی، هزینه تهیه و پردازش اطلاعات را کاهش داده و به خاطر دسترسی آسان و مطمئن به اطلاعات و برقراری رابطه سریع با بازارها اهمیت و حساسیت دارد. رشد فوق العاده در عرضه اطلاعات اینترنتی به این مورد نسبت داده می شود که شرکتها میتوانند اطلاعات بیشتری را با صرف هزینه کمتر در وب سایت هایشان قرار دهند. همچنین اینترنت آنها را قادر می سازد که به مصرف- کنندگان مختلف و هم چنین اطلاعات پراکنده دسترسی پیداکنند. البته جامعه حسابداری و حسابرسی نسبت به ترویج و انتشار موثرترین و کاراترین اطلاعات حسابداری از طریق وب مسئولیت دارند یکی از ویژگیهای مهم استفاده از گزارشگری مالی اینترنتی به جای روش های سنتی مبتنی بر کاغذ، کاهش هزینه گردآوری، پردازش و انتشار اطلاعات است که در مجموع باعث ۲۱ تا ۷۰ درصد صرفه جویی در هزینه فعالیت های مختلف تجاری و مالی می شود. در چنین فضایی کشورهای در حال توسعه از جمله ایران باید افق نگرش خود را به فراتر از شیوه های سنتی حسابداری و گزارشگری گسترش دهند زیرا در غیر این صورت در رقابتهای بین المللی به حاشیه رانده خواهند شد و بسیاری از فرصتهای کسب و کار را به سود دیگران از دست خواهند داد. از طرف دیگر جهت اجتناب از منسوخ شدن و ازمذ افتادگی اطلاعات، گزارشگری شرکتها باید با پیشرفت های فناوری همگام شود (عرب مازار، محمد، آرین پور، ۱۳۸۵).

از سالها قبل، کلیه مراحل چرخه حسابداری بجز گزارشگری به صورت الکترونیکی انجام می شد. با این وجود، رشد فزاینده فناوری اطلاعات از قبیل پیدایش اینترنت و ابزارهای آن و استفاده از آنها در گزارشگری از سال ۱۹۹۷ مکانیزم جدیدی را ایجاد و گزارشگری مالی را به سمت گزارشگری مالی بهنگام سوق داد. با استفاده از ایکس بی آر ال سیستم مالی شرکت به صورت مستقیم به اینترنت وصل و استفاده کنندگان از اطلاعات حسابداری در هر نقطه از جهان میتوانند به وب سایت شرکت مراجعه و در هر زمان، صورت های مالی را با آخرین تغییرات مشاهده و تجزیه و تحلیل نمایند. این زبان، سرعت پردازش داده های مالی را به طور چشمگیری افزایش داده است و امکان اشتباه را با میسر ساختن کنترل خودکار اطلاعات کاهش میدهد. شرکتها

میتوانند با استفاده از ایکس بی آر ال در هزینه ها صرفه جویی کرده و با کارایی بیشتری به جمع آوری و گزارشگری اطلاعات مالی بپردازند.

بخش سوم: پیشینه تحقیق

۳-۸- پیشینه خارجی

ون^۱ (۲۰۱۶) در تحقیقی به بررسی تاثیر حاکمیت شرکتی و ویژگی های شرکت بر به موقع بودن گزارشگری اینترنتی با استفاده از اطلاعات ۹۵ شرکت در بورس اوراق بهادار مالزی طی سال ۲۰۱۲ پرداختند. نتایج تحقیق نشان داد که بین استقلال هیئت مدیره و اندازه شرکت با به موقع بودن گزارشگری اینترنتی رابطه منفی و معنی دار و بین تجربه مدیریت، دوگانگی مدیرعامل و اهرم مالی با به موقع بودن گزارشگری اینترنتی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد.

احمد و همکاران^۲ (۲۰۱۵) در تحقیق به بررسی تاثیر کیفیت گزارشگری مالی اینترنتی و ویژگی های شرکت بر محتوای اطلاعاتی ارزش بازار حقوق صاحبان سهام در بورس مصر پرداختند. نتایج تحقیق نشان داد که کیفیت گزارشگری مالی اینترنتی باعث افزایش محتوای اطلاعاتی ارزش بازار حقوق صاحبان سهام می شود. همچنین اندازه شرکت، اهرم مالی، نقدینگی، سودآوری و کیفیت حسابرسی در شرکت هایی که گزارشگری مالی اینترنتی دارند باعث افزایش محتوای اطلاعاتی ارزش بازار حقوق صاحبان سهام می شود.

دوعا و همکاران^۳ (۲۰۰۹) به بررسی تاثیر ۷ متغیر اندازه شرکت، سود آوری، اهرم مالی، نقدینگی، اندازه حسابرسی، شرکت های خارجی و نوع صنعت بر گزارشگری مالی اینترنتی با استفاده از ۸۲ شاخص و داده های جمع شده از ۶۲ شرکت از شرکت های پذیرفته شده از بورس اوراق بهادار کشور مصر پرداخته است. نتایج برای ۶۲ شرکت نمونه لیست شده در مبادلات سهام مصر نشان می دهد که بیش از ۵۰ درصد شرکتهای مصری داوطلبانه اطلاعات مالی را در وب سایت خود گزارش می کنند. نتایج همچنین نشان می دهد که سود آوری، فهرست خارجی و بخشهای صنعتی (ارتباطات و خدمات مالی) مهمترین فاکتور هستند که میزان و فرمت ارائه گزارشات اینترنتی در مصر را تحت تاثیر قرار می دهند.

علی صالح^۴ و همکاران (۲۰۰۹) به بررسی ۶ فرضیه اندازه شرکت، سود آوری، نوع صنعت، سطح فناوری، نقدینگی، مدیر اجرایی با استفاده از داده های جمع شده از ۲۰۱ شرکت از شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار کشور مالزی برای صورت های مالی سال ۲۰۰۵ بر اساس یک مدل رگرسیون پرداخته اند و یافته ها نشان داد که اندازه شرکت و سطح فناوری در سطح افشای اینترنتی تاثیر دارد، اگر چه وجود یک شخصیت حاکم تاثیر بدی بر سطح افشای مالی دارد اما تاثیر بر افشای محیطی ندارد. سایر فرضیه ها هیچ رابطه مهمی با افشای محیطی یا مالی نشان نمی دهد.

۳-۹- پیشینه داخلی

در زمینه گزارشگری اینترنتی تحقیقات پژوهشی بسیار اندکی در ایران صورت گرفته است که در زیر به آنها اشاره می شود: خسروی و همکاران (۱۳۹۳) به بررسی عوامل موثر بر گزارشگری اینترنتی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران با استفاده از اطلاعات ۷۱ شرکت در طی سال ۱۳۹۱ پرداختند. این پژوهش که به بررسی تاثیر عواملی چند از جمله اندازه شرکت، سودآوری، اهرم مالی و تعداد اعضای هیئت مدیره بر میزان گزارشگری اینترنتی بین شرکتهای پذیرفته شده در

¹ - Wan

² - Ahmed

³ - Doaa.

⁴ - Ali Saleh

بورس اوراق بهادار تهران پرداخته بود نشان داد که علاوه بر رابطه مستقیم بین عوامل فوق با گزارشگری مالی اینترنتی حدود ۶۲ درصد شرکت های ایرانی در وب سایت خود اطلاعات مهمی گزارش کرده اند.

پور زمانی و سنایی (۱۳۹۲) در تحقیقی به بررسی تاثیر گزارشگری مالی اینترنتی بر قیمت سهام در بورس اوراق بهادار تهران طی سالهای ۱۳۸۸ و ۱۳۸۹ پرداختند. نتایج تحقیق نشان داد با فرض عدم وجود سایر عوامل موثر، میانگین قیمت سهام بعد از گزارشگری مالی اینترنتی شرکتها نسبت به قبل از آن تفاوت معناداری دارد ولی میانگین قیمت سهام شرکتهایی که از گزارشگری مالی اینترنتی استفاده می کنند نسبت به شرکت هایی که از گزارشگری مالی اینترنتی استفاده نمی کنند دارای تفاوت معناداری نیست.

۴- روش تحقیق

این تحقیق از نظر طبقه بندی بر مبنای هدف از نوع تحقیق کاربردی است. هدف تحقیق کاربردی توسعه دانش کاربردی در یک زمینه خاص است. همچنین تحقیق حاضر، از لحاظ طبقه بندی بر مبنای روش و ماهیت جزو تحقیقات همبستگی است. در این تحقیق نیز از روش کتابخانه ای و از کتب معتبر و جدید و نیز مقالات مطرح در زمینه موضوع گزارشگری اینترنتی و حاکمیت شرکتی و مطالعات مطرح در زمینه گزارشگری مالی و اطلاعات کیفی حسابداری از طریق سایت های علمی و پژوهشی و اینترنتی نظیر *SpringerSSRN*، *Science Direct* و *SID* و غیره استفاده شد. سپس با استفاده از وب گاه سازمان بورس اوراق بهادار، وب گاه مدیریت پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی وابسته به سازمان بورس اوراق بهادار تهران و همچنین نرم افزار تدبیر پرداز، داده های اولیه ی مربوط به شرکت ها گردآوری شده است؛ بنابراین، روش گردآوری داده ها در تحقیق حاضر از نوع میدانی، کتابخانه ای است.

ابزار گردآوری اطلاعات، اسناد کاوی و بانکهای اطلاعاتی می باشد و داده های مورد نیاز شامل مکانیزم های حاکمیت شرکتی، گزارشگری مالی اینترنتی و ویژگیهای شرکت از یادداشت های پیوست صورتهای مالی و گزارشات هیئت و سایر اطلاعات مالی مندرج در صورت های مالی حسابرسی شده آنها خواهد بود که این اطلاعات ازسوابق موجود در نرم افزار رهآورد نوین و همچنین در مواردی از آرشیوهای الکترونیکی و اینترنتی سایت بورس استخراج می شود.

۵- مدل مورد استفاده برای آزمون فرضیه ها

در این تحقیق جهت تعیین ارتباط بین متغیرها بر مبنای تحقیق ون (۲۰۱۶) از مدل رگرسیونی زیر بهره گرفته خواهد شد:

$$TCIR_{it} = \alpha + \beta_1 Board\ Independence_{it} + \beta_2 CEO_{it} + \beta_3 Age\ OF\ Direct_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 Leve_{it} + \beta_6 Profit_{it} + \beta_7 MB_{it} + \varepsilon_{it}$$

که در این مدل

tcir: شاخص افشای اینترنتی اطلاعات، board independence: استقلال هیئت مدیره، ceo: دوگانگی وظیفه مدیرعامل، age of direct: تجربه مدیریت، MB: نسبت ارزش بازار به دفتری، Leve: اهرم مالی، SIZE_{it}: اندازه شرکت، profit: بازده دارایی شرکت و ε : جزء خطا است.

پس از انجام آزمون رگرسیون، چنانچه آماره ی t مدل ها در سطح خطای ۵ درصد در کل معنی دار باشد، به معنای مربوط بودن متغیرهای مستقل تحقیق است. همچنین، ضرایب تعیین حاصل از مدل ها بررسی شده و هر چه این ضرایب بیشتر باشد، میزان وابستگی متغیرهای مستقل و وابسته ی مدل بیشتر است، لذا، مربوط بودن متغیرهای مستقل مزبور بیشتر است. به این ترتیب نیز میزان مربوط بودن متغیرها با یکدیگر مقایسه می شوند.

۶- روش و ابزار آزمون فرضیه ها

پس از جمع‌آوری اطلاعات و داده‌های مورد نیاز برای محاسبه‌ی متغیرهای مستقل و وابسته‌ی تحقیق اقدام به آزمون فرضیات تحقیق می‌کنیم. آزمون فرضیات تحقیق از طریق مدل‌ها و فرمول‌هایی انجام می‌شود. در این تحقیق از آماره‌های توصیفی شامل (میانگین، میانه، حداقل و حداکثر و انحراف معیار مشاهدات) که شمایی کلی از وضعیت و توزیع داده‌های مربوط به متغیرهای تحقیق ارائه می‌دهند و ضرایب همبستگی پیرسون، که جهت و شدت همبستگی خطی بین متغیرهای تحقیق را نشان می‌دهند، استفاده می‌شود. برای برآورد مدل رگرسیون و آزمون فرضیه‌های تحقیق از رگرسیون حداقل مربعات معمولی (OLS) با رویکرد داده‌های ترکیبی استفاده می‌شود. همچنین، برای انجام آزمون‌های آماری از داده‌گستر Excel و نرم افزار Eviews^۹ استفاده خواهد شد. جامعه‌ی آماری تحقیق حاضر، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از ابتدای سال ۱۳۸۸ تا پایان سال ۱۳۹۴ به مدت ۷ سال بوده است که در طی این دوره عضویت خود را در بورس اوراق بهادار حفظ کرده‌اند. پس از اعمال این محدودیت‌ها، ۱۵۰ شرکت، همه‌ی شرایط حضور در جامعه‌ی آماری را داشته‌اند. تمام ۱۵۰ شرکت برای آزمون فرضیه‌ها انتخاب شده و از نمونه‌گیری استفاده نشده است.

۷- فرضیه‌های تحقیق

فرضیه اول: استقلال هیئت مدیره بر گزارشگری مالی اینترنتی تاثیر معناداری دارد.
فرضیه دوم: دوگانگی وظیفه مدیرعامل بر گزارشگری مالی اینترنتی تاثیر معناداری دارد.
فرضیه سوم: متوسط سابقه مدیریت بر گزارشگری مالی اینترنتی تاثیر معناداری دارد.
فرضیه چهارم: اندازه شرکت بر گزارشگری مالی اینترنتی تاثیر معناداری دارد.
فرضیه پنجم: سودآوری شرکت بر گزارشگری مالی اینترنتی تاثیر معناداری دارد.
فرضیه ششم: اهرم مالی شرکت بر گزارشگری مالی اینترنتی تاثیر معناداری دارد.

۸- متغیرهای تحقیق

جدول شماره (۱): متغیرهای به کار رفته در تحقیق و علائم اختصاری آن‌ها

ردیف	علامت	متغیرهای تحقیق و نوع آن
۱	TCIR	شاخص افشای اینترنتی متغیر وابسته
۲	Board Independence	استقلال هیئت مدیره متغیر مستقل
۳	CEO	دوگانگی وظیفه مدیرعامل متغیر مستقل
۴	Age Of Direct	تجربه مدیریت متغیر مستقل
۵	Firm SIZE	اندازه شرکت متغیر مستقل
۶	LEVE	اهرم مالی متغیر مستقل
۷	profit	بازده دارایی متغیر مستقل
۸	MB	نسبت ارزش بازار به دفتری متغیر کنترلی

۹- متغیرهای تحقیق

۹-۱- متغیر وابسته: به موقع بودن گزارش گری مالی اینترنتی (TCIR)

در این تحقیق برای تعیین میزان افشای اطلاعات اینترنتی (به موقع بودن گزارش گری مالی اینترنتی)، مولفه‌های افشای مورد استفاده در تحقیقات جمع‌آوری و به عنوان معیار افشا استفاده شده است. این شاخص‌ها شامل ۶۱ شاخص محتوایی که ۲۳ شاخص حسابداری و اطلاعات مالی، ۲۴ شاخص اطلاعات اداره امور شرکت‌ها، ۸ شاخص منابع اطلاعات، ۶ شاخص جزئیات

ارتباط با شرکت و ۳۰ شاخص ارائه ی که ۱۵ شاخص ویژگی های فن آوری، ۱۵ شاخص قابلیت استفاده از وب سایت می باشد ضمن مراجعه به وب سایت شرکت های نمونه، اگر شرکت مورد نظر، مؤلفه (متغیر) مورد بررسی را در وب سایت خود افشا کرده باشد، مقدار یک و در غیر این صورت، مقدار صفر به آن اختصاص داده شد. در پایان با محاسبه نسبت حاصل جمع موارد افشا شده و موارد محتوی به کل موارد افشا، شاخص افشای اینترنتی شرکت مورد نظر بدست می آید. البته باید توجه داشت که در صورت افشای همه مؤلفه ها، حداکثر میزان افشای اینترنتی شرکت برابر عدد یک خواهد شد. این شاخص ها در پیوست پایانی تحقیق قید می شوند. توضیحات بالا را می توان به شکل ریاضی که از رابطه (۱) بدست می آید (مهدوی پور و همکاران، ۱۳۸۶؛ خسروی و همکاران، ۱۳۹۳).

$$\text{TCIR} = \frac{\sum A}{\sum B} \quad (1) \text{ رابطه}$$

TCIR: شاخص افشای گزارشگری اینترنتی برای شرکت مورد نظر،

$\sum A$: جمع مؤلفه های افشا شده و $\sum B$: جمع کل مؤلفه ها

۹-۲-۲-متغیرهای مستقل:

۹-۲-۱-استقلال هیئت مدیره (board independence)

یکی از مهمترین و اصلی ترین عوامل نظام حاکمیت شرکتی، استقلال اعضای هیئت مدیره است. مسئولیت هیئت مدیره، نظارت مستقل بر عملکرد مدیران اجرایی و الزام مدیران به پاسخگویی در قبال سهامداران و ذی نفعان است. باور عمومی این است که هیئت مدیره زمانی که از استقلال بیشتری برخوردار است، نظارت موثرتری بر مدیران اجرایی اعمال می کند. مدیران درون سازمانی و آنهایی که به لحاظ مالی با شرکت ارتباط دارند، ممکن است به اندازه کافی مستقل نباشند. این مدیران تمایل کمتری به نقد مدیریت اجرایی و پاسخ خواهی از آنان دارند و به دلیل روابطی که با مدیران اجرایی دارند، وظیفه اصلی خود را که همانا نظارت بر کار آنان است فراموش می کنند.

درصد اعضای غیرموظف هیئت مدیره از تقسیم تعداد اعضای غیرموظف هیئت مدیره به کل اعضای هیئت مدیره بدست می آید. اعضای غیرموظف سمت اجرایی در شرکت ندارند.

۹-۲-۲-دوگانگی مسئولیت مدیرعامل (CEO):

طبق تئوری نمایندگی، اگر مدیرعامل و رئیس هیئت مدیره، شخص واحدی باشند (یکسانی مسئولیت مدیرعامل)، مقوله نظارت با مشکلات جدی مواجه می شود. یک روش برای جداسازی مدیریت تصمیم و کنترل تصمیم، تفکیک وظایف مدیر عامل و رئیس هیئت مدیره است.

دوگانگی مسئولیت مدیر عامل متغیر مجازی صفر و یک بوده که در صورتی که مدیر عامل همزمان رئیس یا نایب رئیس هیئت مدیره باشد مقدار صفر، و در غیر اینصورت مقدار یک را اختیار می کند.

۹-۲-۳- سابقه (تجربه) مدیریتی (Age Of Direct)

متوسط سالهایی که یک مدیر در شرکت مورد بررسی سابقه و تجربه مدیریتی دارد. این متغیر در گزارش عملکرد مدیران در پایان هر سال گزارش می شود.

۹-۳-۳- متغیرهای کنترلی

۹-۳-۱- اندازه ی شرکت (Firm Size)

اندازه ی شرکت، از طریق جمع کل دارایی های شرکت در پایان سال مالی محاسبه می شود. برای افزایش توان این متغیر در مدل از لگاریتم طبیعی کل دارایی ها استفاده می شود.

$$\text{FirmSize}_{it} = \text{LOG}(\text{ASSETS}_{it}) \quad (۲)$$

۹-۳-۲- درجه اهرم مالی (leverage)

از جمع مقدار کل بدهی های شرکت تقسیم بر جمع کل دارایی های شرکت در سال مورد نظر بدست می آید.

$$\text{LEVE}_{it} = \frac{\text{DEBT}_{it}}{\text{ASSETS}_{it}} \quad (۳)$$

Debt: کل بدهی های شرکت و Assets: کل دارایی می باشد.

۹-۳-۳- بازده دارایی ها (profit)

بازده دارایی ها نسبتی است که این امکان را فراهم می آورد تا دریابیم که منابع شرکت با چه میزان کارایی مصرفی اند و مدیریت تا چه حد توانسته از منابع محدود به شکل بهینه استفاده کند. هرچه این نسبت بالاتر باشد، عملکرد شرکت بهتر است این نسبت از تقسیم سود خالص بر کل دارایی ها بدست می آید:

$$\text{Profit} = \frac{\text{Earning}}{\text{Total Asset}} \quad (۴)$$

۹-۳-۴- نسبت ارزش بازار به دفتری (MB)

برای کنترل اثر مجموعه فرصت های سرمایه گذاری شرکت بر گزارشگری مالی اینترنتی از نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام استفاده شده است. معمولاً این نسبت به عنوان شاخصی برای فرصت رشد شرکت می باشد. تفاوت ارزش بازار و ارزش دفتری می تواند دلیل برای وجود دارایی های نامشهود در شرکت تلقی شود (خسروی، ۱۳۹۱).

$$\text{MB} = \frac{\text{Market Value}_{it}}{\text{Book Value}_{it}} \quad (۵)$$

Market Value: ارزش بازار حقوق صاحبان سهام و Book Value: ارزش دفتری حقوق صاحبان

۱۰- آمار توصیفی تحقیق

جدول شماره (۲): آماره های توصیفی پژوهش

MB	LEVE	PROF	SIZE	ageofdir	ceo	Bordind	TCIR	
۱.۳۷	۰.۵۱	۰.۳۱	۵.۹۴	۶.۲۲	۰.۸۰	۰.۵۰	۰.۲۸	میانگین
۰.۸۱	۰.۵۵	۰.۲۶	۵.۸۸	۵	۰.۶۵	۰.۴۰	۰.۲۷	میانه
۶.۳۹	۰.۸۸	۰.۸۵	۷.۹۱	۹	۱	۰.۸۰	۰.۷۱	حداکثر
۰.۰۱	۰.۰۳	۰.۰۲	۴.۴۷	۵	۰.۰۰	۰.۲۰	۰.۰۰۰	حداقل
۰.۴۰	۰.۲۲	۰.۱۷	۰.۷۴	۰.۶۰	۰.۳۹	۰.۲۱	۰.۹۱	انحراف معیار
۰.۴۴	-۰.۳۴	۰.۸۶	۰.۴۹	۰.۶۷	-۰.۵۲	۰.۵۸	۰.۳۹	چولگی
۱۰۵۰	۱۰۵۰	۱۰۵۰	۱۰۵۰	۱۰۵۰	۱۰۵۰	۱۰۵۰	۱۰۵۰	مشاهدات

اصلی ترین شاخص مرکزی، میانگین است که نشان دهنده نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع است و شاخص خوبی برای نشان دادن مرکزیت داده هاست. همانطور که در جدول (۲) نشان داده شده است در طی سالهای مورد بررسی، میانگین شاخص کیفیت گزارشگری مالی اینترنتی شرکت های مورد بررسی ۰.۲۸ درصد بوده است که نشان می دهد شاخص افشای اینترنتی در ایران هنوز پایین بوده و از ۵۰٪ نیز پایین تر است که نشان از ضعف عمده در زیرساخت های اینترنتی و عدم توجه کافی مدیران به این موضوع و پایین بودن فرهنگ گزارشگری مالی اینترنتی نسبت به سایر کشورهای دیگر دارد. میانه یکی دیگر از

شاخص های مرکزی می باشد که وضعیت جامعه را نشان می دهد. همانطور که مشاهده می شود میانه متغیر کیفیت گزارشگری مالی اینترنتی ۰.۲۷ بوده است؛ که نشان می دهد که نیمی از داده ها کمتر از این مقدار و نیمی دیگر بیشتر از این مقدار هستند. همچنین نزدیک بودن میزان میانگین ها به میانه ها نشان دهنده نرمال بودن متغیرها و حذف داده های پرت در نمونه انتخابی دارد.

به طور کلی پارامترهای پراکندگی، معیاری برای تعیین میزان پراکندگی از یکدیگر یا میزان پراکندگی آنها نسبت به میانگین است. از مهم ترین پارامترهای پراکندگی، انحراف معیار است. در بین متغیرهای تحقیق، سودآوری و کیفیت گزارشگری مالی اینترنتی به ترتیب دارای کمترین و بیشترین میزان پراکندگی می باشند. میزان عدم تقارن منحنی فراوانی را چولگی می نامند. اگر ضریب چولگی صفر باشد، جامعه کاملاً متقارن است و چنانچه این ضریب مثبت باشد، چولگی به راست و اگر ضریب منفی باشد چولگی به سمت چپ است. متغیر اهرم مالی کمترین عدم تقارن و سودآوری بیشترین عدم تقارن را نسبت به توزیع نرمال دارند.

۱۱- نتیجه ی آزمون مدل تحقیق:

نتایج آزمون مدل تحقیق در سطح داده های ترکیبی در جدول (۳) به شرح زیر بیان شده است.

جدول (۳): نتایج آزمون مدل تحقیق در سطح داده های ترکیبی به روش EGLS

$TCIR_{it} = \alpha + \beta_1 Board\ Independence_{it} + \beta_2 CEO_{it} + \beta_3 Age\ OF\ Direct_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 Leve_{it} + \beta_6 Profit_{it} + \beta_7 MB_{it} + \varepsilon_{it}$					
VIF	سطح خطا	اماره تی	خطای استاندارد	ضریب	شرح
	۰.۰۰	۲.۷۱	۳.۴۴	۹.۳۴	عرض از مبدأ
۱.۰۲	۰.۰۱	۲.۴۵	۰.۰۷	۰.۱۹	استقلال هیئت مدیره
۱.۰۲	۰.۱۵	۱.۴۵	۰.۰۲	۰.۰۳	دوگانگی مدیرعامل
۱.۰۲	۰.۰۰	۳.۱۹	۰.۰۲	۰.۰۸	سابقه مدیریت
۱.۰۱	۰.۰۳	۲.۱۴	۰.۰۲	۰.۰۵	اندازه شرکت
۱.۰۲	۰.۰۱	-۲.۵۱	۰.۰۴	-۰.۱۰	اهرم مالی
۱.۰۱	۰.۰۰	۲.۹۸	۰.۰۵	۰.۱۴	سودآوری
۱.۰۱	۰.۰۰	۳.۲۱	۰.۰۳	۰.۱۰	ارزش بازار به دفتری
۰.۴۶۶			ضریب تعیین تعدیل شده		
۲۱.۵۸			اماره F رگرسیون (سطح خطا)		
۲.۰۴			دوربین واتسن		

زمانی که مقدار آماره VIF کمتر از ۵ (در برخی دیگر از منابع عدد ۱۰ نیز ذکر شده است) باشد، شواهدی از وجود همخطی چندگانه بین متغیرهای مستقل مدل وجود ندارد (افلاطونی، ۱۳۹۲). مقدار شاخص عامل تورم واریانس^۱ نشان می دهد که متغیرهای مستقل مدل اول با هم مشکل همخطی شدید ندارند. معناداری آماره فیشر (۲۱.۵۸) در سطح ۵٪ حاکی از معناداری کلی مدل برآورد شده است؛ بنابراین متغیرهای مستقل و کنترلی توانایی توضیح متغیر وابسته را دارند. مقدار آماره دوربین

^۱ - Variance Inflation Factor (VIF)

واتسون (۲۰۰۴) حاکی از عدم وجود مشکل خودهمبستگی سریالی مرتبه اول در اجزای اخلاص مدل برآورد شده است، لذا نتایج مدل برآورد شده کاذب نیست و تخمین مدل قابل انکاست. علاوه بر این ضریب تعیین تعدیل شده (R^2) ۰.۴۶۶ است. این عدد نشان می دهد که تقریباً ۰.۴۷ درصد از تغییرات متغیر وابسته را می توان به متغیرهای مستقل و کنترلی نسبت داد و ۰.۵۳ درصد دیگر ناشی از سایر عوامل بوده که از دسترس محقق خارج می باشد. هر چه مقدار این شاخص بزرگتر باشد پراکندگی نقاط حول خط رگرسیون بیشتر خواهد بود. علاوه با توجه به نتایج حاصل از آزمون مدل تحقیق، ضرایب مدل تحقیق به صورت رابطه ی زیر خواهد بود:

$$TCIR_{it} = \alpha + 0.19Board\ Independence_{it} + 0.03CEO_{it} + 0.08Age\ OF\ Direct_{it} + 0.05SIZE_{it} - 0.10Leve_{it} + 0.14Profit_{it} + 0.10MB_{it} + \varepsilon_{it}$$

۱۲- بررسی فرضیه ها

فرضیه ی اول: "استقلال هیئت مدیره بر به موقع بودن گزارشگری مالی اینترنتی تاثیر معناداری دارد"

ضریب β_1 نشان دهنده میزان تاثیر استقلال هیئت مدیره بر به موقع بودن گزارشگری مالی اینترنتی می باشد. آماره ی t مربوط به متغیر مستقل استقلال هیئت مدیره^۱ و سطح معناداری آن (p.v) به ترتیب ۲.۴۵ و ۰.۰۱ بوده و ضریب آن نیز ۰.۱۹ می باشد. با توجه به این که سطح خطای در نظر گرفته شده برای این پژوهش ۰/۰۵ بوده است، بنابراین متغیر استقلال هیئت مدیره تاثیر معناداری بر به موقع بودن گزارشگری مالی اینترنتی داشته و فرضیه ی اول پژوهش با اطمینان ۹۵٪ مورد تایید قرار می گیرد. ضریب متغیر استقلال هیئت مدیره مثبت می باشد. در نتیجه، نوع رابطه ی بین استقلال هیئت مدیره و به موقع بودن گزارشگری مالی اینترنتی رابطه ای مثبت و مستقیم است.

فرضیه ی دوم: "دوگانگی وظیفه مدیرعامل بر به موقع بودن گزارشگری مالی اینترنتی تاثیر معناداری دارد"

ضریب β_2 نشان دهنده میزان تاثیر دوگانگی وظیفه مدیرعامل (CEO) و سطح معناداری آن (p.v) به ترتیب ۱.۴۵، ۰.۱۵ و ضریب آن مربوط به متغیر مستقل دوگانگی وظیفه مدیرعامل (CEO) و سطح معناداری آن (p.v) به ترتیب ۳.۱۹ و ۰.۰۰ بوده و ضریب آن نیز ۰.۰۳ می باشد. با توجه به این که سطح خطای در نظر گرفته شده برای این پژوهش ۰/۰۵ بوده است، بنابراین متغیر دوگانگی وظیفه مدیرعامل تاثیر معناداری بر به موقع بودن گزارشگری مالی اینترنتی نداشته و نمی توان فرضیه ی دوم پژوهش را با اطمینان ۹۵٪ مورد تایید قرار داد.

فرضیه ی سوم: "متوسط سابقه مدیریت بر به موقع بودن گزارشگری مالی اینترنتی تاثیر معناداری دارد ضریب β_3 "

نشان دهنده میزان تاثیر متوسط سابقه مدیریت بر به موقع بودن گزارشگری مالی اینترنتی می باشد. آماره ی t مربوط به متغیر مستقل مالکیت نهادی^۲ و سطح معناداری آن (p.v) به ترتیب ۳.۱۹ و ۰.۰۰ بوده و ضریب آن نیز ۰.۰۸ می باشد. با توجه به این که سطح خطای در نظر گرفته شده برای این پژوهش ۰/۰۵ بوده است، بنابراین متغیر متوسط سابقه مدیریت تاثیر معناداری بر به موقع بودن گزارشگری مالی اینترنتی داشته و فرضیه ی سوم پژوهش با اطمینان ۹۵٪ مورد تایید قرار می گیرد. ضریب متغیر متوسط سابقه مدیریت مثبت می باشد. در نتیجه، نوع رابطه ی بین متوسط سابقه مدیریت و به موقع بودن گزارشگری مالی اینترنتی رابطه ای مثبت و مستقیم است.

فرضیه ی چهارم: "اندازه شرکت بر به موقع بودن گزارشگری مالی اینترنتی تاثیر معناداری دارد"

آماره ی t مربوط به متغیر مستقل اندازه شرکت (SIZE) و سطح معناداری آن (p.v) به ترتیب ۲.۱۴ و ۰.۰۳ بوده و ضریب آن نیز ۰.۰۵ می باشد. با توجه به این که سطح خطای در نظر گرفته شده برای این پژوهش ۰/۰۵ بوده است، بنابراین

¹ Boardindepend

² AGEOFDIRECT

متغیر اندازه شرکت تاثیر معناداری بر به موقع بودن گزارشگری مالی اینترنتی داشته و فرضیه ی چهارم پژوهش با اطمینان ۹۵٪ مورد تایید قرار می گیرد. ضریب متغیر اندازه شرکت مالی مثبت می باشد. در نتیجه، نوع رابطه ی بین اندازه شرکت و به موقع بودن گزارشگری مالی اینترنتی رابطه ای مثبت و مستقیم است. در واقع شرکت های بزرگ بیشتر از شرکتهای کوچک از تکنولوژی فناوری اطلاعات برای بهبودی گزارش دهی اینترنتی استفاده می کنند. اشبوق و همکاران (۱۹۹۹) اشاره نمودند که شرکت های بزرگ بیشتر مشتاق ارائه گزارش های غیر مالی در وب سایت هستند و این دلیل این است که شرکت های بزرگ اغلب محصولات بیشتری و شبکه انتشار وسیع تر و پیچیده تری دارند که احتیاج به سیستم های اطلاعاتی مدیریت بیشتر و پیچیده تری است و منبع اطلاعات بیشتری برای اهداف کنترل مدیریت نیاز است.

فرضیه ی پنجم: " سودآوری شرکت بر به موقع بودن گزارشگری مالی اینترنتی تاثیر معناداری دارد "

آماره ی t مربوط به متغیر مستقل سودآوری شرکت (PROFIT) و سطح معناداری آن (p.v) به ترتیب ۲.۹۸ و ۰.۰۰ بوده و ضریب آن نیز ۰.۱۴ می باشد. با توجه به این که سطح خطای در نظر گرفته شده برای این پژوهش ۰/۰۵ بوده است، بنابراین متغیر سودآوری شرکت تاثیر معناداری بر به موقع بودن گزارشگری مالی اینترنتی داشته و فرضیه ی پنجم پژوهش با اطمینان ۹۵٪ مورد تایید قرار می گیرد. ضریب متغیر سودآوری شرکت مالی مثبت می باشد. در نتیجه، نوع رابطه ی بین سودآوری شرکت و به موقع بودن گزارشگری مالی اینترنتی رابطه ای مثبت و مستقیم است. این نتایج مطابق تئوری سیگنال (علامت دهی) و تئوری نمایندگی می باشد. تئوری علامت دهی بیان می کند که شرکت های سود آور انگیزه بیشتری برای پخش اطلاعات دارند تا سود آوری شرکت خود را به سرمایه گذاران برای حمایت مدیریت از موقعیت و جایگاه خود را نشان دهند. تئوری نمایندگی نیز بیان می کند که مدیران شرکت های سود آور انگیزه بیشتری برای افشای اطلاعات بیشتر به منظور پیشرفت دارند.

فرضیه ی ششم: " اهرم مالی بر به موقع بودن گزارشگری مالی اینترنتی تاثیر معناداری دارد "

آماره ی t مربوط به متغیر مستقل اهرم مالی (LEVE) و سطح معناداری آن (p.v) به ترتیب ۲.۵۱- و ۰.۰۱ بوده و ضریب آن نیز ۰.۱۰- می باشد. با توجه به این که سطح خطای در نظر گرفته شده برای این پژوهش ۰/۰۵ بوده است، بنابراین متغیر اهرم مالی تاثیر معناداری بر به موقع بودن گزارشگری مالی اینترنتی داشته و فرضیه ی ششم پژوهش با اطمینان ۹۵٪ مورد تایید قرار می گیرد. ضریب متغیر اهرم مالی منفی می باشد. در نتیجه، نوع رابطه ی بین اهرم مالی و به موقع بودن گزارشگری مالی اینترنتی رابطه ای منفی و معکوس است. بدین مفهوم که اهرم مالی باعث کاهش به موقع بودن گزارشگری مالی اینترنتی می شود.

۱۳- بحث در باره نتایج تحقیق

این تحقیق به بررسی تاثیر حاکمیت شرکتی و ویژگی های شرکت بر به موقع بودن گزارشگری اینترنتی در بورس اوراق بهادار تهران با استفاده از اطلاعات ۱۵۰ شرکت در بازه زمانی ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۴ پرداخته است.

نتایج تحقیق نشان داد که استقلال هیئت مدیره و متوسط سابقه مدیریت باعث افزایش به موقع بودن گزارشگری مالی اینترنتی می شوند اما رابطه معنی درای بین دوگانگی مسئولیت مدیرعامل و به موقع بودن گزارشگری اینترنتی یافت نشد. در واقع مکانیزم های قوی حاکمیت شرکتی می توانند با استفاده از قدرت خود مدیران را وادار به گزارشگری اینترنتی نماید و اطلاعات را در اختیار ذینفعان قرار داده و سعی نمایند تا از این طریق داد و ستد را رونق و باعث بهبود عملکرد مالی شرکت شوند. همچنین اندازه شرکت و سودآوری شرکت نیز باعث افزایش به موقع بودن گزارشگری مالی اینترنتی شده ولی اهرم مالی از به موقع بودن آن می کاهد؛ به عبارت دیگر شرکت های بزرگ، بیشتر مشتاق ارائه گزارش های غیر مالی در وب سایت هستند و این دلیل این است که شرکت های بزرگ اغلب محصولات بیشتری و شبکه انتشار وسیع تر و پیچیده تری دارند که

احتیاج به سیستم های اطلاعاتی مدیریت بیشتر و پیچیده تری است و منبع اطلاعات بیشتری برای اهداف کنترل مدیریت نیاز است. همچنین شرکت های سود آور انگیزه بیشتری برای پخش اطلاعات دارند تا سود آوری شرکت خود را به سرمایه گذاران برای حمایت مدیریت از موقعیت و جایگاه خود را نشان دهند. علاوه بر این طبق تئوری نمایندگی مدیران شرکت های سود آور انگیزه بیشتری برای افشای اطلاعات بیشتر به منظور پیشرفت دارند.

۱۴- پیشنهادهای تحقیق

۱۴-۱- پیشنهادهای کاربردی

۱- با توجه به اینکه نتایج تحقیق نشان داد که با افزایش استقلال هیئت مدیره و متوسط سابقه مدیریت به موقع بودن گزارشگری مالی اینترنتی نیز افزایش می یابد لذا به سهامداران پیشنهاد می شود تا در شرکتهایی سرمایه گذاری کنند که دارای مکانیزم های قوی حاکمیت شرکتی هستند.

۲- به سازمان بورس و اوراق بهادار پیشنهاد می شود تا شرکتهای را ملزم کنند به منظور افزایش به موقع بودن گزارشگری مالی اینترنتی و شفافیت گزارشگری صورت های مالی خود، اطلاعات مربوط به شرکت را اعم از اطلاعات مالی و غیرمالی از طریق وب سایت خود افشا نمایند.

۱۴-۲- پیشنهادهایی برای تحقیق های آینده

۱- در این تحقیق آزمون فرضیه های تحقیق بدون توجه به صنعتی که شرکت های مورد پژوهش در آن فعالیت میکنند انجام شد. به پژوهشگران آینده توصیه می شود آزمون فرضیه های تحقیق را در سطح هرصنعت نیز انجام دهند.

۲- با توجه به اهمیت به موقع بودن و قابل اتکابودن گزارشگری مالی اینترنتی در تصمیم گیری استفاده کنندگان، پیشنهاد می شود تا در تحقیقات آتی به بررسی تاثیر سایر مکانیزم های حاکمیت شرکتی بر به موقع بودن گزارشگری مالی پرداخته شود.

منابع

۱. پورزمانی، زهرا و سنایی، فاطمه. ۱۳۹۲. تاثیر گزارشگری مالی اینترنتی بر قیمت سهام. فصلنامه علمی پژوهشی دانش مالی تحلیل اوراق بهادار سال ششم، شماره ۱۷.
۲. خسروی، علی؛ هاشم ولی پور و جواد مرادی، ۱۳۹۳، عوامل موثر گزارشگری اینترنتی در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، کنفرانس بین المللی حسابداری، اقتصاد و مدیریت مالی، تهران، شرکت دانش محور اراتاخه
۳. طریق اینترنت در وب سایت شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه تحقیقات حسابداری و حسابرسی سال دوم، شماره ۵، بهار ۱۳۸۹، ۱۴۲: ۱۶۱.
۴. افلاطونی، عباس. (۱۳۹۲). تجزیه و تحلیل آماری با EViews در تحقیقات حسابداری و مدیریت مالی. تهران، انتشارات ترمه.
۵. عرب مازار یزدی، محمد؛ مشایخی، بیتا و رفیعی، افسانه. ۱۳۸۵. محتوای اطلاعاتی جریان های نقدی و تعهدی در بازار سرمایه ایران"، بررسی های حسابداری و حسابرسی، شماره ۴۳. ۹۹-۱۱۸.
۶. مهدوی پور، ع. موسوی شیرینی، م. کریمی ریایی، ع (۱۳۸۶). عوامل موثر بر افشای اطلاعات مالی از طریق اینترنت در وب سایت شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه تحقیقات حسابداری و حسابرسی سال دوم، شماره ۵، بهار ۱۳۸۹، ۱۴۲: ۱۶۱.

7. Ahmed H. Ahmed a, Yasean A. Tahat b, Bruce M. Burton c, Theresa M. Dunne, 2015. The value relevance of corporate internet reporting: The case of Egypt, Advances in

Accounting, incorporating Advances in International Accounting, journal homepage:
www.elsevier.com/locate/adiac

8. Ali Saleh Johnstone, K.M. And Warfield, (2009). "Determinants Of Corporate Internet Reporting:Evidence From Egypt", Managerial Auditing Journal, Vol. 25 No. Pp. 182-202
9. Ashbaugh, H., Johnstone, K.M. And Warfield, T.D. (1999), "Corporate Reporting On The Internet," Accounting Horizons, Vol. 13 No. 3, Pp. 241-57
10. Doaa Aly Et Al 2009,, "The Determinants Of Internet Financial Reporting", Journal Of Accounting & Public Policy, Vol. 21 Nos 4/5, Pp. 371-95.
11. Wan Farhah Shafiy Wan Kamalluarifin,2016. The impact of corporate governance on the timeliness of corporate internet reporting by Egyptian listed companies.elsevier.economic and finance.

Investigating the Impact of Corporate Governance and Corporate Characteristics on Timeliness of Internet Financial Reporting of Companies Accepted in the Tehran Stock Exchange

Al-Askar Salehi¹, Ahmed Ka'b Omeir², Mehdi Hashemian³, Seyed Abdolhossein Nabavi⁴

1. Assistant professor of the Department of Accounting, Islamic Azad University, Masjed Soleyman Branch
2. Assistant professor of the Department of Accounting, Islamic Azad University, Ahvaz Branch
3. Ph.D candidate of accounting, Islamic Azad University, Ahvaz Branch
4. Master's degree in accounting, Islamic Azad University, Ahvaz Branch

---

Abstract

This research investigates the impact of corporate governance and company characteristics on the timeliness of online financial reporting of companies accepted in the Tehran Stock Exchange using the information collected from 150 companies between 2009 and 2015. The primary data related to the variables of the research have been extracted from the financial statements and their accompanying notes using Tadbir Pardaz software. Regarding the subject of the research, this is an applied research in terms of the purpose, a descriptive research in terms of the method, and a type of retrospective research in terms of time dimension. We have used ordinary least squares (OLS) regression with the panel data approach to estimate the regression model and test the hypotheses of the research. We have also used the Excel and Eviews in order to perform the statistical tests. We have also used the Student's t-statistic with a 95% confidence level to confirm or reject the hypotheses. The results of the research showed that the directing board's independence, the average management history, the company size and the company profitability increase the timeliness of online financial reporting, although the financial leverage reduces its timeliness. However, no significant relationship was found between the duality of CEO's duty and timeliness of Internet reporting.

Keywords: Internet reporting, CEO duality of duty, Directing Board's Independence, management history

---